

PM Rinteen hallitusohjelma – Osallistava ja osaava Suomi

Nostoja kaupunkiseutusunnittelun ja seutuyhteistyön
näkökulmasta

Päällimmäiset havainnot

1. Aluekehittämisen kirjo laaja, kaupunkipolitiikka osa sitä. Ei erityistä suurkaupunkipolitiikkaa.
2. MAL-teemat näkyvästi mukana eri ilmiöissä, vahvassa kytköksissä hiilineutraalisuus tavoitteeseen.
3. Kansalliseen asuntopolitiikkaan ja liikennejärjestelmäsuunnitteluun pitkäjänteisyyttä
4. MAL-sopimusmenettely vahvistuu, mutta laajenee
5. Hyvinvointipalveluita, mitoituksia ja subjektiivisia oikeuksia, lisätään (sote ja siv)
6. Sote-uudistus toteutetaan maakuntapohjalta
7. Työllisyyspalveluissa kunnille roolia
8. Pohdituttaa a) miten valtioneuvosto onnistuu ilmiölähtöisessä, poikkihallinnollisuutta edellyttävässä johtamisessa ja b) miten VN kykenee lunastamaan ohjelman runsaat rahoituslupaukset.

Nostot

- Kaupunkipolitiikka
- MAL-menettely
- Asuntopolitiikka
- Liikennejärjestelmä
- Ilmastopolitiikka
- Hyvinvointipalvelut, sivistys ja sote

Kaupunkipolitiikka

- Vahva Suomi rakentuu metropolialueen, **kasvavien kaupunkiseutujen**, seutukuntien ja maaseudun yhteisestä menestyksestä.
- Tunnistetaan erityisesti **metropolialue ja suuret kaupungit** koko maan kannalta strategisesti merkittävinä kasvun ja kestävän kehityksen alueina.”
- **Kasvukaupungeilla on keskeinen rooli** kestävän kasvun ja työllisyyden edistämässä, ilmastonmuutoksen torjunnassa ja syrjäytymisen ehkäisyssä. Luodaan alue- ja/tai teemälähtöisesti sopimusperustaisuuteen ja kumppanuuteen perustuva **(aluekehityksen) toimintamalli**, joka vastaa kunkin alueen erityispiirteisiin.
- Maakuntien liittojen rooli aluekehitysviranomaisena jatkuu. Niillä on myös keskeinen merkitys aluekehityksen ja yhteistyön edistäjänä.

Kaupunkipolitiikka

- **Yliopistokaupunkien** kanssa luodaan erilliset ohjelmat/sopimukset julkisen ja yksityisen TKI-rahoituksen strategisesta kohdentamisesta globaalisti kilpailukykyisten ekosysteemien vahvistamiseksi.”
- Kaupunkipolitiikassa korostuvat **segregaation** ehkäiseminen ja **lähiöiden** kehittäminen
- Laaditaan **kansallinen kaupunkistrategia**, jolla vastataan kaupungistumisen mahdollisuuksiin ja haasteisiin.
- Mahdollistetaan metropolialueen tasapainoisen kehityksen vaatimat erilliskäsitteet ja vahvistetaan sen kykyä kilpailla muiden eurooppalaisten metropolien kanssa.

Kuntien tehtävät ja kuntarakenne

- Sote- ja pelastuspalveluiden järjestäminen kootaan **18 itsehallinnolliselle alueelle**, maakunnalle. **Kuntien rooli** täydentävänä palveluntuottajana ratkaistaan 2019 loppuun mennessä.
- Itsehallinnolliset alueet mahdollistavat vaiheittaisen siirtymisen monialaisiin maakuntiin. Tämä valmistellaan parlamentaarisesti vuoden 2020 loppuun mennessä. Työssä selvitetään, mitä tehtäviä kunnilta, kuntayhtymiltä ja valtiolta siirretään maakunnille. **Parlamentaarisen työn valmistuttua hallitus valmistelee lainsäädännön.**
- Kannustetaan kuntarakenteen vapaaehtoiseen tiivistämiseen

MAL-suunnittelu

- Hiilineutraaliuus
- Asuntopolitiikka
- Liikennepolitiikka

MAL-sopimusmenettely

- Metropolialueen ja suurten kaupunkien MAL-sopimuksia jatketaan ja pidennetään niiden kesto 12 vuoteen.
- MAL-sopimuksia on mahdollista laajentaa uusille yli 100 000 asukkaan kaupunkikeskuksille. (Lahti, Kuopio, J-kylä)
- Vahvistetaan sopimusten sitovuutta ja valtio lisää osallistumistaan.
- MAL-menettelyllä vähennetään yhteistoimin liikennesuoritteita ja priorisoidaan vähäpäästöinen joukkoliikenne sekä kävelyn ja pyöräilyn edistäminen valtion ja kaupunkiseutujen MAL-suunnittelussa, toteutuksessa ja rahoitussopimuksissa. Edistetään hankkeita, joissa pyöräilyreitit otettu huomioon.

ILMASTOPOLITIIKKA, hiilineutraali Suomi 2035

- Ilmastolakia päivitetään ja otetaan mukaan maankäyttösektori sekä hiilinielujen vahvistamista koskeva tavoite.
- Hallitus edistää **kuntien ja alueiden omien hiilineutraaliussuunnitelmien valmistelua ja ilmastotoimien toimeenpanoa.**
- Laaditaan yhteistyössä alan toimijoiden kanssa toimialakohtaiset **tiekartat** vähähiilisyyteen.
- Pienennetään asumisen ja rakentamisen hiilijalanjälkeä edistämällä mm. puurakentamista ja autojen sähkölatausinfraa
- Vahvistetaan **kiertotaloutta.**
- Lisätään julkisissa hankinnoissa ja ruokapalveluissa kasvispainotteisen ruoan osuutta ja puolitetaan ruokahävikki.
- Vahvistetaan metsien ja maaperän hiilinieluja ja –varastoja ja panostetaan alan tutkimukseen ja mittaukseen.

MAANKÄYTTÖPOLITIikka

- Hallitus laatii osana kokonaisvaltaisen **maankäyttösektorin ilmasto-ohjelman**. Ohjelman tehtävänä on selvittää keinot, joilla maankäyttösektorin päästöjä vähennetään ja hiilinieluja vahvistetaan
- Viheralueet: **Pilotoidaan ekologisen kompensaaion** käyttöä esimerkiksi isoissa infrastruktuurihankkeissa ja arvioidaan saatujen kokemusten perusteella lainsäädännön uudistustarpeita
- Vahvistetaan keskuskaupunkien ympärille muodostuvaa kasvua **edistämällä kuntien yhteistä strategista kaavoitusta**, vahvistamalla toimivia joukkoliikenteen ratkaisuja sekä asukkaiden joustavia palveluita.
- Saatetaan loppuun **MRL:n uudistus**. Kuntien kaavamonopoli ja kaavahierarkia säilytetään, kaavaprosessin sujuvuutta edistetään ja kuntien maapolitiikkaa vahvistetaan.
- Jatketaan kansallista kestävän kehityksen kaupunkiohjelmaa.
- Alueiden käytön laillisuuden valvonta säilyy viranomaistoimintana vähintään nykytasolla (Ely?).

ASUNTOPOLITIikka

- Kaupunkipolitiikassa korostuu **segregaation ehkäiseminen ja lähiöiden kehittäminen**.
- Laaditaan **8-vuotinen asuntopoliittinen ohjelma, sis. lähiöohjelma**, pitkäjänteisyyden edistämiseksi
- MAL-sopimuksin varmistetaan kuntien **kaavavaranto** monipuoliseen asuntotuotantoon. Lisäksi edistetään täydennysrakentamista ja siirtymistä markkinaehtoiseen pysäköintiin.
- Kohtuuhintaisen **ARA-asuntotuotannon tavoite nostetaan vähintään 35 prosenttiin**.
- Tavoitellaan vuosittain 10 000 valtion korkotuella rakennettavaa asuntoa, joista yli puolet Hgin seudulle.
- Otetaan käyttöön käyttötarkoituksen muutosavustus, jolla rakennuskantaa, kuten toimistoja voidaan muuttaa ARA-asunnoiksi.
- Pitkän korkotuen käynnistysavustukset laajennetaan kaikille MAL-sopimusalueille (Hgin seutu: 10 000 €/asunto, muut 3 000–5 000 €/asunto).
- Puurakentamisessa otetaan käyttöön 20 prosentin korotettu käynnistysavustus.
- Edistetään ja tuetaan ryhmä- ja osuuskuntarakentamista.

LIIKENNE: infrainvestoinnit

- Väyläverkkojen osalta siirrytään pitkäjänteisempään ja suunnitelmallisempaan kehittämiseen ja korjataan investointien alirahoitusta.
- Perusväylänpitoon tehdään **300 miljoonan euron vuosittainen tasokorotus**.
- Peruskorjauksessa painotetaan perusväylästä kuntoa parantavia ja pullonkauloja poistavia, päästöjä vähentäviä ja liikenneturvallisuutta vahvistavia investointeja, jotka hyödyttävät niin joukkoliikenteen kehittämisen, alueellisen saavutettavuuden kuin elinkeinoelämänkin tarpeita.
- Rahoituksen kohdentamista 2020 eteenpäin tarkastellaan valtakunnallisen **12-vuotisen liikennejärjestelmäsuunnitelman yhteydessä**.
- Ensimmäinen lisäbudjetti 27.6/2019, jossa ensivaiheen liikennehankkeiden rahoitusta.

LIIKENNE, infrainvestoinnit

- **Kävelyn ja pyöräilyn** infratarpeet huomioidaan 10 miljoonan euron osuudella kokonaisrahoituksesta.
- **Raideinvestointien** määrää kasvatetaan. Perusväylänpidon tasokorotuksen sisällä toteutetaan rautateiden nopeutus- ja turvallisuustoimenpiteitä.
- Budjettirahoituksen rinnalle nostetaan **erillisrahoituksen** ratkaisuja hankekohtaisesti. Hallitus pääomittaa Pohjolan Rautatiet Oy:tä tarpeen mukaan ja käynnistää **mm. pääradan** ja sen laajennusten kehittämishankkeen.
- Rataverkon ja raideliikenteen miljardihankkeille tehdään laaja vaikutusten arviointi ja suunnitellaan ne nykyverkon kanssa toimiviksi kokonaisuuksiksi.
- Valtio huolehtii **MAL-sopimusmenettelyllä** riittävästä panostuksista muun muassa joukkoliikenneinvestointeihin ja kunnallistekniikan rakennusavustuksiin sekä osoittaa maaomaisuuttaan erityisesti kohtuuhintaisen asuntotuotannon ja kestävien liikenneyhteyksien toteuttamiseen.

Liikennepoliittiset toimet

- Käynnistetään kestävän liikenteen vero- ja maksu-uudistus: fossiilisten polttonaineet, autoilun työsuhde- ja latausedut, kestävän liikkumisen tukeminen.
- **Joukkoliikennetuki** ja joukkoliikenteen ostoille ilmastoperusteisen tasokorotuksen, 20 milj. euroa/vuos
- **Käynnistetään ruuhkamaksut mahdollistavan lainsäädännön valmistelu.**
- Asetetaan vähimmäismäärät sähköautojen latausinfrastruktuurin rakentamiselle laajojen kiinteistöremonttien yhteydessä ja poistetaan latausinfrastruktuurin esteitä erityisesti taloyhtiöissä.
- **Rautateiden henkilöliikenteen kilpailun** avaamisessa HSL:n lähiliikenteen kilpailutuksen tuloksia seurataan ja jatkokilpailutuksissa edetään Open Access -mallin mukaan.
- Liikenneturvallisuuden parantaminen otetaan uudelleen mukaan liikennejärjestelmän kehittämiseen.
- Digitalisaation, palveluistumisen ja yhteiskäytön mahdollisuudet hyödynnetään Ij- järjestelmän kehittämiseksi.
- Luodaan tiekartta fossiilittomaan liikenteeseen, kehitetään mittaristoja ja tehdään käyttövoimauudistus.

Kommentti MAL/seutusuunnittelun näkökulmasta

- Hallituksen toimet ovat linjassa kevään MAL-suunnittelupajoissa löytyneiden toimenpiteiden kanssa. Mm. asuntopolitiikka ja asuinalueiden eriytymisen löydökset vahvoja myös seutusuunnittelussa.
- Päästövähennyksistä tulossa tiukkaa tavoitteellisuutta yhdyskuntarakenteen kestävyteen eli maankäyttöön ja liikkumistapoihin.
- Liikenteen suuret infrahankkeet tunnistavat pääradan ja erillisrahoitustarpeen.
- Liikennejärjestelmäsuunnittelussa varmistettava 12 vuotisen VLJS:n ja pidennetyn 12 vuotisen MAL-sopimuksen kytkentä (mutta ei päällekkäisyyttä)
- Kestävien liikkumisen muotojen edistämiseksi vahva tuki jatkaa seudullista työtä.
- Metropolialueen erityisasema korostuu monessa yhteydessä. Tampereenseutu kuuluu (laajenevaan) sarjaan suuret kaupunkiseudut, yli 100 000 asukkaan MAL-seudut.

KOULUTUS

- Hallitus laatii tiekartan vuodelle 2030 osaamistason nostamiseksi, koulutuksellisen tasa-arvon vahvistamiseksi ja oppimiserojen kaventamiseksi.
- Käynnistetään perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo –ohjelma.
  - **Selvitetään kaksivuotisen esiopetuksen toteuttaminen osana kokonaisuutta.**
  - Huomioidaan koulujen eriarvioistumiskehitys ja toimet sen korjaamiseksi (myös terveet tilat, lähiöiden kehittäminen)
  - Vahvistetaan suomi tai ruotsi (s2) –opetusta varhaiskasvatuksessa velvoittavaksi.
  - Vahvistetaan ohjausta ja opiskeluhuollon palveluita.
  - **Korotetaan oppivelvollisuusikä 18 ikävuoteen.** Rakennetaan opinto- ja tukimuotoja toisen asteen tutkintoihin, esimerkiksi kymppiluokat, kansanopistot, kuntoutus ja valmentavat koulutukset.
  - Oppivelvollisuuden laajentaminen edellyttää toisen asteen koulutuksen maksuttomuutta.

KOULUTUS

- Vahvistetaan **oppilashuollon** palveluja kaikilla koulutusasteilla. Säädetään **sitovista mitoituksista** toisen asteen opiskeluhuollon palveluihin. Kehitetään **varhaiskasvatuksen tukea** peruskoulussa lisäämällä resursseja samanaikaisopetukseen, erityisopetukseen ja oppilaanohjaukseen.
- Vahvistetaan opinto-ohjausta eri koulutusasteilla. Selvitetään **sitovat mitoitukset** opinto-ohjaajien määrystä **toisen asteen koulutuksessa ja jälkiohjausvelvoitteen** ulottamisesta ammatilliseen koulutukseen.
- Taataan jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus **harrastukseen koulupäivän yhteydessä**. Vahvistetaan koulujen aamu- ja iltapäivätoimintaa ja sen laatua, kerhotoimintaa sekä yhteistyötä kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä. Käynnistetään valmistelu, jonka tavoitteena on edistää **maksuttomia harrastusmahdollisuuksia** koulupäivän yhteydessä.

VARHAISKASVATUS

- Toteutetaan toimenpideohjelma varhaiskasvatuksen osallistumisasteen (mm.) nostamiseksi
  - laajennetaan 5-vuotiaiden maksuttoman osa-aikaisen varhaiskasvatuksen kokeilua
  - pilotoidaan kaksivuotista esikoulua
- Toteutetaan täysipäiväinen subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus ja pienennetään yli 3-vuotiaiden ryhmäkokoja (1/7).
- Tehdään varhaiskasvatuksen laatukriteerit.

KULTTUURI, NUORISO JA LIIKUNTA

- **Valmistaudutaan rahoittamaan Euroopan kulttuuripääkaupunkia vuonna 2026.**
- Huolehditaan kirjastojen saavutettavuudesta, kirjastoautoista ja kokoelmien monimuotoisuudesta.
- Edistetään lastenkulttuuria. Tuetaan taiteen perusopetusta ja nostetaan lastenkulttuurin yleis- ja hankeavustuksia.
- Etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä vahvistetaan.
- Nuorten kuulemisvelvoitetta vahvistetaan ja sen kehittämiseksi kehitetään uusia työkaluja.
- **Lisätään ja perusparannetaan lähiliikuntapaikkoja ja ulkoilureitistöjä.** Lisätään lasten, iäkkäiden ja erityisryhmien liikkumisen kannalta **keskeisiä arjen lähiympäristöjä, kuten puistoja ja viheralueita.** Luodaan kansallinen virkistyskäyttöstrategia.